

ÇAĞDAŞ NESNE TARTIŞMALARI: İNDİRGENEMEZCİ BİR ALTERNATİF

Egemen Seyfettin KUŞCU*

ÖZ

Analitik Felsefe 20. yy'ın ikinci yarısından itibaren bir dönüşüm yaşamış ve günümüzde klasik metafiziğin bazı konularını (örneğin tümeller, töz vb.) gündemine almıştır. Güncel ontoloji tartışmaları içerisinde de nesnelere yerini önemli bir tartışma başlığı olmuştur.

Bu çalışmada analitik ontolojideki nesne tartışmalarında iki karşıt görüş olan Saf Dışı Bırakıcı Görüşler ve İndirgemeci Olmayan Görüşler incelenecek ve İndirgenemezlik lehine argümanlar ortaya konacaktır. Nesne tartışmaları içindeyse özellikle tek bir başlık üzerinde durulacaktır: Özel bileşim sorunu. İlgili sorunun ve olası cevapların incelenmesiyle bileşim durumlarında bir nesnenin oluşması ve neden oluşturucularına indirgenemez yeni bir varolan olarak ortaya çıktığı üzerinde durulacaktır. Bu sayede her türden nesnenin bireyselliğinin olduğunu savunmanın yolları ve bu savununun bir ontoloji ortaya koymaya olan katkıları sergilenebilecektir.

Anahtar Sözcükler: Ontoloji, Nesne, Özel Bileşim Sorunu, Bireyleşim, Saf Dışı Bırakıcılık, İndirgenemezlik.

THE CONTEMPORARY DEBATES ABOUT OBJECTS: A NON-REDUCTIONIST ALTERNATIVE

ABSTRACT

Analytic philosophy made a metaphysical turn after mid 20th century and metaphysics/ontology became one of the important, main areas of analytic philosophy. This metaphysical turn started with an critical approach to some of the main themes of classical philosophy (for example, universals, substance etc.) and still goes on with contemporary debates. In these debates the place of the ontological status of objects became one of the leading issues.

In this paper we reveal the Eliminative and Non-Reductive approaches mainly and then refute the arguments of Eliminative approaches and defend Non-Reductivism. This examination was made by the discussions about the Special Composition Problem. As a conclusion of this paper, it was revealed that the object is composed of its parts but formed as a new, non-reductive individual.

Keywords: Ontology, Object, Special Composition Problem, Individuation, Eliminativism, Non-Reductionism

* Dr. Öğr. Ü., İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü (egemenk@istanbul.edu.tr)

FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)

2020 Güz, sayı: 30, ss. 279-296

Makalenin geliş tarihi: 08.09.2020

Makalenin kabul tarihi: 01.10.2020

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/flsf>

FLSF (Journal of Philosophy and Social Sciences)

Autumn 2020, issue: 30, pp.: 279-296

Submission Date: 08 September 2020

Approval Date: 01 October 2020

ISSN 2618-5784

Giriş¹

Nesnelerin ancak daha da özel olarak olağan nesnelerin, bileşenleri (constituents) ile ilişkisini ve nesnelerin ontolojik statüsünü tartışacağımız bu yazıda, öncelikle ‘Olağan (gündelik, sıradan) nesne (ordinary object) nedir?’ sorusu cevaplanacak, böylece hangi nesnelerin olağan nesne olarak kabul edilecekleri ve çalışmada hangi düzlemde kalacağımız ortaya konacaktır. İkinci olarak, olağan nesneleri ontolojik olarak var kabul etmeyen (ya da temel kategori olamayacaklarını iddia eden) ve onları bileşenlerine (e.d. parçalarına, oluşturuçularına) indirgemeye çalışan görüşler içerisinde önemli bir bakış açısı Özel Bileşim Sorunu (bundan sonra ÖBS) çerçevesinde incelenecektir. Bu görüşler ‘Saf Dışı Bırakıcı Görüşler (bundan sonra SBG) olarak adlandırılabilirler. Üçüncü olarak, olağan nesneleri merkeze alarak SBG'lere karşı çıkan ve sağduyu ontolojisi olarak da (common-sense ontology) adlandırılan, İndirgemeci Olmayan Görüşlerin (bundan sonra İOG) ÖBS çerçevesindeki itirazlara cevapları ele alınacak ve son olarak da söz konusu cevaplara daha başka hangi katkıların sağlanabileceği sergilenecektir. Sonuç olarak ÖBS çerçevesinde ortaya konan argümanın olağan nesnelerin saf dışı bırakılmalarını sağlamayacağı ve olağan nesnelerin herhangi bir ontolojik kuramın temelinde olmaları gerektiği ortaya konacaktır.

1. Olağan nesnelere nelerdir?

Nesne tanımlaması tüm varolanları kapsayacak biçimde geniş tutulduğunda tüm varolanları kapsayacak ontolojik bir kuramın da ortaya konulması gerekir. Böylesi bir kuramın geliştirilmesi örneğin canlılar ile cansızlar arasındaki bariz farklar dolayısıyla zorlu bir uğraştır ancak sadece bu zorluk dolayısıyla değil genel olarak sıradan, insanın kendisinin de içinde bulunduğu düzlemde daha yakından pek çok varolanla etkileşim halinde olmasından da hareketle nesne kuramı kısıtlanmalı, hedefine belli bir varolan grubunu almalıdır. Olağan nesnelere (masalar, sandalyeler vb.) her ne kadar sorunsuz görünseler de yakından incelendiklerinde sayılar, uzam-zaman noktaları gibi varolanlar kadar şaşırtıcıdır.²

¹ Bu yazı “Nesne ve Bireyleşim Sorunu” başlıklı doktora tezinden, yeniden düzenlenerek ve tartışmalar yeniden ele alınarak üretilmiştir. Yazıyı değerlendiren Sayın Hakemlerin yorumları ve katkıları için de kendilerine teşekkür ederim.

² Bkz.: Daniel Z. Korman, “Ordinary Objects”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2016 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/spr2016/entries/ordinary-objects/>, Erişim 10.08.2020.

J. L. Austin insanın neyi algıladığı sorgulandığında onun maddi şeyleri algıladığını söylemeyeceği, olsa olsa “orta büyüklükte eşya örneklerini” algıladığını söyleyeceğini ifade etmektedir.³ Yani maddi şeyler, fiziksel nesnelere vb. tanımlamaların kendilerinin bile bizim gündelik kullanımımızda ikincil ifade tarzları olduğunu öne çıkartmaktadır. Gündelik yaşantımızda doğal-doğal olmayan (insan yapımı), canlı-cansız ‘orta büyüklükte eşya örnekleri’ ile karşı karşıyayızdır.⁴ Her ne kadar belli zamanlarda bazı nesnelere deneyimize konu olsalar da (çok kısıtlı zamanlarda gökyüzünde görünür olan uzak bir gezegen veya mikroskop altında görülebilecek bir canlı) bunlar sıklıkla karşı karşıya olduğumuz nesnelere olmadıklarından olağan nesne tanımımızın dışında bırakılabilir.

Bu durumda olağan bir nesne aynı zamanda duyu organlarımıza kendini sunan bir nesne olarak da tanımlanabilir. Denkel de benzer bir tanıma merkeze alarak nesneye işaret etmiştir:

“Bu son anlamda nesnenin doğasını tanımaya ilişkin amacın, insanın kendi bulunduğu ölçek açısından öncelikle, gözlemleyebildiği, beş duyusuyla kavrayabildiği nesnelere yönelik olduğu üzerine pek bir görüş ayrılığı olmasa gerek.”⁵

281

Olağan nesnelere duyuya konu olan özelliklerinin yanı sıra uzam-zamanda belirli bir anda belirli bir yer kaplayan ve kendilerini duyularımıza çoğunlukla teklikler (bireyler) olarak sunan varolanlardır.⁶

Görüldüğü üzere nesne dendiğinde hayli geniş bir çoklu ile karşı karşıya kalınabilir ancak bu çalışmada olağan anlamıyla nesnelere üzerine tartışılacak ve onların sorunsuz görünen varoluşlarının neden tartışma konusu olduğu ve tüm tartışmalara rağmen neden temel kategori olmaları gerektiği ortaya konacaktır.

2. Olağan Nesnelere Üzerine Genel Görüşler

Korman’a göre “olağan anlayışlardan bir yolla ayrılarak hangi nesnelere olabileceğini” sorgulayan görüşler içerisinde saf dışı bırakıcı (eliminative) ve hoşgörülü (permissive) görüşler önceliklidir. İlkine göre

³ J. L. Austin, *Sense and Sensibilia: Reconstructed from the Manuscript Notes by C.J. Warnock*, Oxford, Oxford University Press, 1962, s. 8.

⁴ Bkz.: E. J. Lowe, “How Are Ordinary Objects Possible?”, *The Monist*, vol.88, no.4, pp. 510-533, s. 510.

⁵ Arda Denkel, *Nesne ve Doğası*, İstanbul, Doruk Yayıncılık, 2003, s. 23.

⁶ Michael J. Loux, *Metaphysics: a contemporary introduction*, New York, Routledge, 2006, s. 85-6.

gerçekte 'olağan' kavramsallaştırmasında düşünüldüğünden daha az olağan nesne bulunmaktadır, ikincisine göre ise gerçekte 'olağan' kavramsallaştırmasında düşünüldüğünden daha fazla sayıda hayli görünür nesne bulunmaktadır.⁷

Baker ise olağan nesnelere ilişkin bakış açılarının üç başlık altında ele alınabileceğini ileri sürmektedir: 1- Saf dışı bırakıcı (eliminativist) 2- İndirgemeci (reductionist) 3- İndirgemeci olmayan (nonreductionist) yaklaşımlar.⁸ Baker'ın sınıflamasının Korman'ın sınıflamasıyla benzerliği açıktır.

Korman "saf dışı bırakıcı görüşler"in "hangi koşullar altında bazı nesnelere birlikte daha başka nesnelere oluşturduğunun koşullarına bakarak karar verilebileceğini"⁹ iddia ettiklerini ve bu yolla bazı nesnelere var kabul edilemeyeceklerini öne sürdüklerini dile getirmektedir. Lowe da Korman gibi benzer konudaki ayrıştırmayı temele "özel bileşim sorunu"nu (special composition problem) koyarak ele almış ve bu konudaki cevapların "bir ucunda hiççiliğin (nihilism), diğer ucunda ise tümcülüğün (universalism) yer aldığı bir spektrum boyunca yayıldığını"¹⁰ belirtmiştir.¹¹ İOG ise olağan nesnelere var olduklarını ve daha alt bileşenlerden oluşmaları bile onlara indirgenemeyeceğini ileri sürmektedirler. Çalışmamızın genel iddiası da bu görüşe katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

SBG'ler sıklıkla "özel bileşim sorunu", 'nedensel aşırı-belirlenim sorunu' (causal overdetermination) ve 'yığın argümanları' olarak adlandırılan sorunlar etrafında tartışılmaktadır ancak bu yazıda özellikle ÖBS üzerinde durulacaktır.¹²

⁷ Korman, a.g.e.

⁸ Lynne Rudder Baker, "A Metaphysics of Ordinary Things and Why We Need It", *Philosophy*, 83, 2008, pp. 5-24, s. 6-7.

⁹ Korman, a.g.e.

¹⁰ Lowe, a.g.e., s. 512.

¹¹ Her üç düşünürüne göre de hiççilik; hiçbir bileşik nesnenin olmadığını, eğer nesnelere bileşikler olduğu ileri sürülecekse hiçbir olağan nesnenin olmadığını iddia etmektedir. Hiççilere göre sayısız mikroskobik nesne vardır, köpekler ya da heykeller yoktur; daha ziyade 'köpeğimsi (dog-wise) biçimde düzenlenmiş basitler' ya da 'heykelimsi (statue-wise) biçimde düzenlenmiş yalınlar' vardır. Diğer yanda tümcülük ise her türden bileşimin (yalınlar yanyana gelsin ya da gelmesin) yeni bir nesne olarak sayılabileceğini iddia eden görüşlerdir.

¹² Diğer argümanlar için Bkz.: Trenton Merricks, *Objects and Persons*, New York, Oxford University Press, 2001 ve Peter Unger, "There Are No Ordinary Things", *Synthese*, Vol. 41, No. 2 (Jun., 1979), s. 117-154.

3. SBG

Saf dışı bırakıcı yaklaşımlar genelde olağan nesnelere varlığını reddetmişler ve onların daha alt bileşenlere indirgenebileceğini ileri sürmüşlerdir. Onlara göre olağan nesnelere ontolojik olarak var kabul edilmeleri ontolojik bir fazlalık yaratmaktadır. Çoğu kuramcının itirazları ağırlıklı olarak cansız nesnelere 'bir şey'miş gibi görülmesine yönelmiştir, dolayısıyla hiççilik ve tümçülük arası görüşler içerisindeki bu görüşlerde genellikle yalnızca canlılar bireyleşmiş varlıklar olarak görülmektedir. Bu kesim içerisinde de özellikle Inwagen ÖBS'yi merkeze alarak olağan nesnelere karşı çıkışını dile getirmiştir.¹³

3.1. ÖBS

Söz konusu sorunu sergilemeden önce Inwagen "formülasyonun bazı mantıksal araçlar ve bu araçların temelinde yer alan kuram hakkında hatırlatmalara gerek olduğunu"¹⁴ belirtmiş ve bunları sergilemiştir. Biz söz konusu tartışmaları kendisinin de uyarısını dikkate alarak burada ele almayacağız ve sorunu sergilediği yerleri konu edineceğiz.¹⁵

Öncelikle ÖBS "parçası olma" ilişkisini önemseyen bir sorundur ve ÖBS'nin en genel dile getirilişlerinden bir tanesi Inwagen'e göre şöyledir: "hangi koşullar altında bir şey bir başka şeyin (belirli) parçasıdır?".¹⁶ Inwagen'a göre ÖBS için

"'x'ler y oluştururlar' ifadesi

'x'lerin tümü y'nin parçasıdır ve x'lerden herhangi ikisi örtüşmemektedir ve y nin her bir parçası x'lerden en az biri ile örtüşmektedir (overlap)' ifadesinin kısaltması olarak"¹⁷

¹³ 'Özel Bileşim Sorunu'nu Peter van Inwagen'ın kitabının bir bölümüdür ve çerçevesi ayrıntılı olarak sözü geçen kitabında çizilmiştir (Bkz.: Peter Van Inwagen, *Material Beings*, New York, Cornell University Press, 1990.) ancak sorunun bu şekilde sistemleştirilmesi diğer düşünürlerce de kabul görmüştür. Sorunu bu şekilde adlandıran ve buna ilişkin düşüncelerini sergileyen diğer yazılar için Bkz.: Lowe, a.g.e.; Korman, a.g.e.; Baker, a.g.e.

¹⁴ Inwagen, a.g.e., s. 21.

¹⁵ Birazdan ele alacağımız konunun pratik yanını kendisi de daha öğretici bulmaktadır. Bkz.: A.g.e., s. 31. Ayrıca ilgili teknik tartışmalar tümçülüğün yaslandığı bir kuram olarak mereolojinin ve mereolojik mantığın ele alınmasını gerektirir ki böylesi bir tartışma bu yazının kapsamını aşacaktır ve ayrıca ele alınmayı hak etmektedir.

¹⁶ A.g.e., s. 20.

¹⁷ A.g.e., s. 29.

kullanılabilir.¹⁸ Inwagen'a göre ÖBS'nin "pratik uyarlaması" da şu şekildedir:

"Varsayalım ki birinin kullanımında, belirli (örtüşmeyen) nesnelere sahip olunsun, yani x'ler. x'lerin bir şey oluşturması için ne yapılması gerekmektedir -ne yapılabilir-?"¹⁹

Tüm bu mantıksal kuramsal ve uygulamalı ifadeleri Inwagen'ın kendi örnekleri ile de sergilersek:

Ör. (i): "Eğer tamamen tuğlalardan yapılmış bir ev varsa, bu durumda tuğlalar evi oluşturmaktadır."²⁰

Ör. (ii): "Bir evin üst yarısı ile evin 2/3'ü birlikte bir ev oluşturmazlar çünkü örtüşen parçalara -ortak olan- sahiptirler."²¹

Ör. (iii): "Varsayalım ki elde tahta bloklar var ve bunlardan ne istenirse yapılabilir; kişinin bunlardan bir şeyi yapabilmesi için ne yapması gerekir?"²²

Hem örneklerde hem de pratik uyarlamasının kendisinde ÖBS'ye göre önemli olan ve dikkat edilmesi gereken 'bir şey oluşturmak için ne yapılması gerekir' ifadesidir. Buna göre öyle bir şey olmalıdır ya da yapılmalıdır ki (insan müdahalesi de söz konusu olabilir kendiliğinden bir süreç sonucu da olabilir) x'ler y oluştursunlar. Burada önemli olan önceki durum ile sonraki durum arasında ontolojik olarak vurgulanabilecek bir ayrımın ortaya çıkıp çıkmadığıdır. İki durum arasında ontolojik olarak tespit edilebilecek ve temellendirilebilecek bir ayrım var mıdır? Eğer ÖBS'ye geçerli bir cevap verilebilirse bazı nesnelere varlığı ortaya konabilir. Eğer böylesi bir cevap (ya da cevaplar) bulunamazsa Inwagen'ın olağan nesnelere ÖBS'ye dayanarak parçalara indirgeyen tavrı yani olağan nesnelere saf dışı bırakan tavrı kabul edilebilir olacaktır. Burada önemli olan ÖBS'ye cevap verilmesi ile bileşim sorununun eşitlenmiş olmasıdır. Öyle bir gerekliliğin olmadığı da ileri sürülebilir. Örneğin Markosian ÖBS'ye verilebilecek herhangi bir eş anlamlı olmayacak cevabın olmadığını düşünmektedir. Bileşimin olması O'na göre

¹⁸ Ancak Markosian'a göre Inwagen'ın yukarıdaki açıklaması bilgi verici bir açıklama değildir çünkü iki ifade zaten eş anlamlıdır. Bundan dolayı "x'ler y oluştururlar" ifadesi bilgi verici bir ifadeye dönüştürülerek incelenmelidir. Ned Markosian, "Brutal Composition", *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*, Vol. 92, No. 3, 1998, pp. 211-249, s. 212.

¹⁹ Inwagen, a.g.e., s. 31.

²⁰ A.g.e., s. 29.

²¹ A.g.y.

²² A.g.e., s. 31.

“kaba olgu”dur (brute fact). Olmakta ya da olmamaktadır ve bunun ÖBS ile bir ilgisi yoktur.²³

3.2. ÖBS’ye olası cevaplar ve Inwagen’ın olağan nesnelere reddinin gerekçesi

Inwagen’a göre ÖBS’ye verilebilecek cevaplar genel olarak benzer bir biçim sergilemektedirler. Bu olası cevaplar temelde yer alan bir tarz cevabın değişik sürümleridir (version). Dolayısıyla diğerlerine nazaran kapsamlı bir şekilde ele aldığı (ve bizim de üzerinde duracağımız) ilk cevap sorunun genel biçimini verecektir. ÖBS’ye ilişkin ilk cevap, söz konusu oluşumun temas aracılığıyla gerçekleştiği yönündeki “tasarımsal” (representative) cevaptır. Bu cevap şu şekildedir:

“x’lerin bir şey oluşturması için, birinin onları temas haline getirmesi gerekmektedir; eğer x’ler temas halindedirlerse, bir şey oluştururlar ve eğer temas halinde değillerse herhangi bir şey oluşturmazlar.”²⁴

Bu cevap “temas halinde olmanın” ne olduğunu da sordurmaktadır. Temas halinde olmak Inwagen’a göre:

“x’ler temas halindedir, eğer ki herhangi iki tanesi uzamsal olarak örtüşmüyorsa; ve eğer y ve z söz konusu x’ler arasındaysa, x’ler arasındaki temas ilişkisinin kalıtımı y ile z arasında da vardır”²⁵

şeklinde tanımlanmaktadır.

Dolayısıyla temas halinde olmak bir yandan uzamsal olarak örtüşmüyor olmayı diğer yandan da söz konusu ilişkinin, ilişkinin geçerli olduğu tüm parçalar açısından da aktarımsal olduğunu ifade etmektedir. ÖBS’nin ilk ifade edilmesini buradaki açıklamalarla birleştirdiğimizde elimizde ÖBS’ye ilişkin şöyle bir tanım ortaya çıkar: x’ler y’yi oluştururlar demek, temas halinde olan x’lerin uzamsal bakımdan örtüşmeksizin ve x’lerden herhangi ikisi olan örneğin w ve z’nin de kendi arasında temas ilişkisine girerek (ve diğer tüm x’lerin de kendi aralarında), bir bütün olan y’yi oluşturduğunu ifade ediyor olmaktadır.

²³ Bkz.: Markosian, a.g.e., s. 214.

²⁴ Inwagen, a.g.e., s. 33.

²⁵ A.g.e., s. 34.

Inwagen'a göre 'Temas ne kadar akla yatkındır?' sorusunun cevabı "20. yy'ın değil 17. yy.'ın fiziksel dünyasının konforlu ortamında"²⁶ bulunabilir. 17. yy'ın konforlu dünyası dediği ise parçacık açıklamalarını temele almamış ve fiziği gündelik nesnelere boyutunda tutmaya çalışan bir dünyadır.²⁷ Inwagen bu konuda haklı görünmektedir yani yalnızca temas yoluyla bileşik nesnelere olduğu bilimsel olarak savlanamaz ancak temasın gündelik yaşantıda hiçbir şekilde anlamı olmadığı savı incelenmelidir.

Eğer ki imgelemimizi böylesi bir dünyayla sınırlarsak, Inwagen'a göre temas yeterli bir argüman olmaktan çıkacaktır. Ör. (i)'nin daha açık bir ifadesiyle eğer bir kişi binlerce tahta bloğu birbirine temas etmeden tutarsa bir şey oluşturmuş olmayacak ancak bunları Salisbury Katedrali'nin bir modelini oluşturmak amacıyla biraraya getirmişse bir şey oluşturmuş olacaktır: Salisbury Katedrali'nin modelini.²⁸ Ancak bu açıklama bazı durumlar için yeterli olmamaktadır. Örneğin birbirine temas halinde olan iki küp o anda boyu eninin iki katı yeni bir cisim mi oluşturmuştur yoksa bu sadece bir düzenleme midir ya da birbirine temas eden iki top o an için bir şey oluşturmakta mıdır?²⁹ Inwagen'a göre bu örnekler bile temasın yeter koşul olduğunu öne sürenler açısından temas argümanını boşa çıkardığını ortaya koymaktadır. Benzer bir örneği el sıkışan iki insanı da ele alarak sergiler: El sıkışan iki insan el sıkışma anında temas halinde olsalar da yeni bir şey oluşturmazlar, hâlâ el sıkışan iki insan olarak nitelendirilirler.³⁰ Çünkü temas eden şeylerle dağılmış durumda olan bir şey biraraya gelmiş değildir. Dağılmış şey, birleşmiş olmayan şeydir. Inwagen'a göre bu örnekler doğru kabul edildiğinde şu metafizik sorunlar ortaya çıkmaktadır:³¹

a- Dirseğimle karşımdakinin koluna dokunduğumda ortaya ne çıkar?
Bu nesne el sıkıştığımında ortaya çıkan nesneyle aynı mıdır?

b- Her el sıkıştığımızda aynı nesne mi ortaya çıkmaktadır?

²⁶ A.g.y.

²⁷ A.g.y.

²⁸ A.g.e., s. 35.

²⁹ Bkz.: A.g.y.

³⁰ A.g.e., s. 36. İncelememizin henüz başında olsak bile Inwagen'ın bu örneğine karşı geliştirilebilecek bir örnek düşünülebilir. Duvara el hareketlerinin yansıtıldığı gölge oyunlarında ya da bir sis perdesi içerisinde uzaktan gördüğümüz bir cisim aslında iki insanın el sıkışma görüntüsü de olsa tek bir cisim olarak kendilerini sunabilirler çünkü ayrımları keskin değildir. Böylesi örneklerde iki elimizi birleştirerek yaptığımız bir köpek odadaki çocuğu eğlendirecek ya da korkutacak kadar tek bir cisim olarak imlenebilir.

³¹ Bkz.: a.g.e., s. 36.

Inwagen'a göre tüm bunlar t anında temas halinde olan x'lerin, x'ler t anında bir şey oluşturuyorlar dememize olanak verecek ilişkiyi vermediğini ortaya koymaktadır. Önemli olan budur.³²

Inwagen'a göre teması temele alıp geliştirilen bakış açısı biçimsel olarak, ÖBS'ye temas haricinde verilmek istenen cevaplar açısından da bir temel oluşturur. Söz konusu ayrı cevap denemeleri aynı biçimsel ifadeyi kullanırlar ancak ayrı sürümlerdir denebilir: x'leri bir şey oluşturmak adına biraraya getirmek için, birinin onları birbirine bağlaması³³ ya da birbirine yapıştırması³⁴ ya da birbirine tutturması³⁵ (kaynaklaması) gerekmektedir.

Görülebileceği gibi tasarımsal bir cevap olan temas haricindeki öneriler de Inwagen'a göre tamamen aynı tarzda verilmiş cevaplardır. Bu cevaplarda temastan ayrı olarak biraraya getirilen şeyler arasında yalnızca daha sıkı bir ilişki varsayılmış olmaktadır.³⁶

Inwagen'a göre tüm bu cevap denemelerinde

a- iki şeyin bir şey oluşturmaması, oluşturması kadar olasıdır.

b- ya da tam anlamıyla bir şey oluşturan nesnelere olabileceği gibi bir şey oluşturmayan ayrı nesnelere de olabilir.³⁷

Söz konusu her iki olasılığı da içeren görüşleri Inwagen ılımlı (moderate) görüşler olarak nitelendirmektedir.³⁸ Ona göre yukarıdaki incelemeler bağlamında olağan nesnelere neden yoktur yani 'masa, sandalye vb.

³² "Yine de bunu söylemek belli şeylerin temas haline geldikleri anda bir şey oluşturageldikleri hiçbir durumun olmadığını söylemek değildir. Bunu söylemek onların temas haline gelmeleri yalın olgusunun yeni bir şeyin onların toplamı olarak oluşumunun tam bir açıklaması olamayacağını söylemektir." A.g.e., s. 37.

³³ Bkz.: A.g.e., s. 56

³⁴ Bkz.: A.g.e., s. 58

³⁵ Bkz.: A.g.y.

³⁶ Temasın yeterli olmadığı biraraya getiriş denemelerinde bir güç uygulayarak şeyleri daha sıkı bir şekilde birbirlerine tutturmak da ÖBS'ye bir cevap getirememişe benzemektedir. Bağlanma türü cevaplarla, Inwagen'ın verdiği örneklerin eş düzeyde olmadıkları görülmektedir. İki insanın el sıkıştığında yeni bir şey oluştuğunun söylenemeyeceği bir sağduyu bilgisi olarak sunulacaksa bu durumda iki küpün yan yana gelerek dikdörtgen prizması oluşturduğu da sağduyuya dayalı bir şekilde ileri sürülebilir. Markosian yukarıdaki türden örneklerde iki insanın parça kabul edilememesinden hareketle tüm cansız cisimlerin de parçalarının olmadığını ileri sürmeyi hatalı bulmaktadır. Yani iki insanın el sıkıştığında yeni bir şey oluşturduğunu kabul etmek tüm cansız nesnelere var olmadığını kabul etmekten daha kayda değer bir ödün olacaktır. Ancak yine de bağlanma türü cevapların tek başlarına ele alındıklarında belirsizlik içerdiklerini kabul etmektedir. Bkz.: Markosian, a.g.e., s. 224-225.

³⁷ Inwagen, a.g.e., s. 61

³⁸ Hâlâ Austin'in orta-eşya büyüklüğü olarak nitelediği dünyada olduğumuz unutulmamalıdır. Söz konusu cevap denemelerinde atom altı parçacık ya da gezegen benzeri büyüklükler düşünülmemektedir. Zaten bu düzey bu çalışmada da kalmak istediğimiz düzeydir.

olağan nesnelere yoktur denildiğinde ne anlaşılmalıdır' sorusuna cevap verilmelidir.

ÖBS'ye verilen cevaplarda görülen genel tutum onların Yalın Bağlama ilişkileri ile bir parçası olma ilişkisi öngörmelerinde açığa çıkmaktadır ancak Inwagen'a göre ise bunun dışına çıkılarak cevap verilmelidir. Kendisinin ÖBS'ye cevabı şu şekildedir.

“(Bazı y'ler için x'ler y oluşturur) yalnızca ve yalnızca

X'lerin etkinlikleri bir yaşam ortaya çıkarıyorsa (ya da yalnızca x'lerden biri)”³⁹

Görülebileceği üzere olağan nesnelere varoluşuna itirazını, bileşim sorunu temelinde yapan Inwagen “bir şeylerin oluşması”na yalnızca bir yaşam ortaya çıktığı koşullarda yani canlılar açısından izin vermektedir. Ancak Inwagen'ın da belirttiği gibi özellikle uç noktalar olarak görülen görüşler bu cevabı da kabul etmeyeceklerdir.⁴⁰

4. ÖBS açısından İOG

ÖBS genel olarak indirgenemezcilik bağlamında ne şekilde ele alınabilir? Olağan nesnelere ÖBS açısından ne şekilde savunulabilir? Bu başlık altında bu sorular cevaplanmaya çalışılacaktır.

ÖBS'nin aradığı tek biçimli cevap tümcülük yönünde bir kırılma yaratma tehlikesinden dolayı Inwagen tarafından sınırlanmak istenmektedir. Dolayısıyla Inwagen'ın sorduğu “bir şeyler ne zaman daha başka şeyler oluştururlar” sorusunu cevaplamak ancak tümcülüğe de savrulmamak gerekmektedir. Dolayısıyla bu soruya cevabın İOG için tümcü görüşlerde olduğu kadar sınırsız olamayacağı açıktır. O zaman ÖBS'ye cevap olarak İOG çerçevesinde nasıl kriterler geliştirilebilir?

³⁹ Inwagen, a.g.e., s. 82.

⁴⁰ Diğer görüşler ise genellikle uç noktalar olarak betimlenen hiççilik ve tümcülüktür. Inwagen'a göre hiççiliğin en önemli yanı hem ÖBS'ye hem de Genel Bileşim Sorununa (e.d. 'Bileşim nedir?' sorusuna) tek cevabı olan yaklaşım olmasıdır. O cevap da 'bileşim diye bir şeyin olmadığı' dolayısıyla 'özel bileşimin tartışılmasının da genel olarak bileşim nedir diye sorulmasının da anlamsız olduğu' şeklindeki bir cevaptır. Tümcülük ise yan yana gelsin gelmesin her iki şeyin bir şey oluşturduğunu ileri sürerek yine tek bir cevaba yönelmektedir. Bkz.: A.g.e., s. 80. Bu bölümleme Inwagen'ın bölümlemesidir. Bu skalanın içinde de değerlendirilebilecek diğer görüşler ise mikrofizikalist hiççilik, bütün evreni tek bir nesne olarak ele alan tekçilik (monizm), hiçbir nesne yoktur diyen aşırı hiççilik, yalnızca canlılar vardır diyen organikçilikten (organicism)de söz edilebilir. Bkz.: Korman, a.g.e., dipnot 3.

Şu durumları inceleyelim:

- a) Bazı x'ler (yalınlar) y oluştururlar. Örneğin tuğlalardan yapılmış bir ev.
- b) Bazı x'ler (parçalar) y oluştururlar. Örneğin bir sap ve demir parçadan bir çekiç oluşur.
- c) Bazı x'ler (moleküller, atomlar vb. parçacıklar) y oluştururlar. Örneğin altın atomlarından altın yığını (stuff) oluşur.
- d) Bazı x'ler (y'nin maddesi olarak) y oluşturur. Örneğin bir altın parçasından yüzük yapılır.

Yukarıda örneklenmeye çalışılan her durum için çok açık bir biçimde görülebilir ki Inwagen'ın aradığı biçimde bir ortak bir cevap verilemez. Tuğlalar yalnızca yan yana gelerek mi evi oluşturmaktadır diye sorabilecek olan Inwagen bu eleştirisinde haklıdır çünkü eğer cevap bu olsaydı ev diye ayrı bir varolana gerek kalmazdı. Yalnızca tuğlalar açıklayıcı olurdu.

İkinci durumda ise bir baş ve gövdenin biraraya gelmesini bir çekicin oluşması için yeterli görüyorsak çekiç=bir baş ve gövde denebilir. Yani bütün yalnızca parçaları bakımından tanımlanabilir görünür.

Üçüncü durum aslında bir bakıma ilk durum gibidir ancak burada farklı bir şey olarak sunulması gereklidir çünkü genel olarak yığın ile bireylerin ontolojik olarak farklı varolanlar oldukları kabul edilir ve bu nitelendirme İÖG açısından (özellikle yapılanmacı görüş bağlamında-constitution view) önemli bir katkı sunar.

Dördüncü durum ise tamamen özel kimi bulmacamsı sorunlara işaret eder. Eğer altın parçası yüzüğü oluşturmaktadır dersek bir durumu, yüzük altından yapılmıştır dersek bir başka durumu, ortada yüzük yoktur yalnızca altın parçası vardır dersek bir başka durumu imlemiş oluruz. Hatta üçüncü ve birinci örnekler bakımından ortada altın parçası da yoktur olsa olsa altın molekülleri ya da "altınımsı düzenlenmiş yalınlar var" dersek gördüğümüz gibi bir başka durumu imlemiş oluruz.

İÖG açısından yukarıdaki durumlar için ÖBS farklı farklı cevaplanabilir ancak hepsinde temel bir motif egemen olmaktadır. Yapılanmış şey yeni bir şey olarak yapılanmıştır ve artık onun bileşimindeki yalınların yanı sıra ayrı bir varoluşu vardır. Bu da en temel olarak diyelim ki onun direnme koşulunun (persistence condition) yalınlarınkinden farklı olmasıyla açıklanabilir. Örneğin Baker bu noktada direnme koşullarının farklılıklarını her iki varolanın farklı

Çağdaş Nesne Tartışmaları: İndirgenemezci Bir Alternatif
Egemen Seyfettin KUŞCU

türlere ait olmasıyla açıklamaktadır.⁴¹ Tür farklılığı varoluş koşullarının da farklılığına yol açmaktadır.

Bu durumda ÖBS'ye şu şekilde bir cevap verilebilir:

“x'lerin biraraya gelişi y'yi yapılandırır eğer ki y yeni bir tür şey olarak yapılanmışsa.”

Yukarıdaki örnekler bakımından incelersek:

a) Tuğlalar bir ev yapılandırmıştır ve ev artık tuğlalar değildir. Tuğlalardan biri kaybolabilir ancak ev var olmaya devam eder. Bu durumda ev tuğla toplamı olarak görülemez. Inwagen'ın yaklaşımı bu açıdan sorunludur. Bu durumda ÖBS'ye cevap yalnızca bir araya gelme ile verilemez. ÖBS yeni bir tür yapılanması açısından bir araya gelme olarak cevaplanmalıdır. Aynı tuğlaların bir ev yapılandırmasıyla bir su seti yapılandırması birbirinden farklı olacaktır. Hiç kimse bir su setinde yaşanabileceğini ileri süremez. Dahası bir su setinde yaşanılmaz.

b) Bir demir ve sap, bir çekiç yapılandırmıştır. Eğer ki yapılanma olmamış olsaydı çekiç başı saptan ayrı iken de orada bir çekiç var denmeliydi. Sınırlanılmamış mereolojik yaklaşım bunu ileri sürmektedir ancak burada görülüyor ki eğer ki parçalar uygun birliktelikler halinde değillerse yalnızca parçalar olarak var olmalarının bir anlamı yoktur. Bu durumda “x'lerin uygun birlikteliklerle biraraya gelişi y yapılandırır eğer ki y yeni bir tür şey olarak yapılanmışsa” denmelidir.

c) Birinci durumdaki örnek gibi olduğu dile getirilmişti. Altın moleküllerinin bazıları örneğin sürtünme yoluyla yok olabilir ancak altın yığını var olmaya devam eder.⁴²

d) C'deki örnek geçerlidir.

İÖG bağlamında değerlendirilebilecek görüşlerden biri Baker'a aittir. Baker'a göre yapılanma “insanlara ve bedenlerine, aynı zamanda kredi kartlarına ve plastik parçalarına da uygulanan kapsamlı bir ilişkidir.”⁴³ Baker “Yapılanma görüşünün tüm bu ilişkileri (...) tüm bu türlerin ortak neyi

⁴¹ Bkz.: Lynne Rudder Baker, *A Metaphysics of Everyday Life*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007, s. 36.

⁴² Bu örnekler içerisinde özellikle bu maddenin ayırteci bir yeri bulunmaktadır çünkü c doğal somut varolanlara ve yığın argümanlarının tartışılmasının gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

⁴³ Baker, a.g.e., s. 162.

olduğunu da aydınlatmasını istiyorum”⁴⁴ demektedir. Bu durumda yapılanmacı görüş “tür yapılanmasını” ÖBS’ye bir cevap olması açısından kanıtlamak durumundadır.

Bileşim konusunda İOG’ye göre “toplamlar ontolojik olarak masumdurlar ancak onların yapılandığı -insanlar, kredi kartları ve göller- (masum-y.n.) değillerdir.”⁴⁵ Ontolojik olarak masum olmamak bir anlamda eş düzeyde ele alınamayacak, bir farklılık yaratacak düzeyde ontolojik bir varolan olarak ortaya çıkmış olmaya işaret etmektedir: “bir toplam bir şeyi yapılandığında daha önceden varolmayan bir yeni birey (individual) varoluşa gelmektedir.”⁴⁶

İOG şeylerin birleşerek bir başka şey oluşturmalarını gerçeklikte yeni bir şey olarak varolma şeklinde tanımladığından hem ontolojik bir kuram olarak daha serbesttir hem de gelişmeye daha açık bir yapıdadır. Aksi durumda ortada açıklanması gereken bir birlik durumu kalmayacağı için hem felsefi olarak hem de bilimsel olarak incelenmesi gereken bir gerçeklik bile kalmaz hale gelirdi. SBG’ler parçaları (e.d. yalınları, atomları) tek yeter varolan olarak gördüklerinden örneğin masanın kırılan köşe parçasının hâlâ yan odada durduğu bir durumda o parçanın hâlâ masanın parçası olduğunu ve masada herhangi bir değişimin olmadığını ileri sürmek durumunda kalırlar. Oysa İOG bakımından masanın o masa olduğu, o parça olsun olmasın (diyelim ki o parça yakıldı) ortaya konabilir. Masanın bir parçası kırıldıktan sonra kendisine masasını iade ettiğim arkadaşım masanın kırılmış olduğunu ileri sürerse ve bu arkadaşım (SBG’lere göre) yukarıdaki türden bir görüşü savunuyorsa ona Nasreddin Hoca gibi şöyle cevap verilebilir: ‘Parçalar hâlâ varolduğuna göre masanın kırılmadığına niye inanmıyorsun. Ben yalnızca parçaları yeniden düzenledim.’

Olağan nesnelere ve toplamların birbirlerinden ontolojik olarak farklı varolanlar oldukları ve eş tutulmadıkları görülmektedir. Bir olağan nesne parçalardan meydana gelebilir ve hatta her olağan nesne bir şeylerden oluşmuştur; ancak bu durum olağan nesnenin her koşulda oluşturucularına indirgenebileceğini ileri sürmeye yol açmaz. ÖBS bakımından SBG’lerin oluşturucuların yanı sıra nesnelere kabul etmesinin ‘ontoloji bir fazlalık’ yaratacağı görüşü de aslında yapılanmacı görüş açısından indirgemeci kimi yaklaşımlara kendi kuramı içerisinde yer verdiği müddetçe bir karşı argüman olarak kullanılabilir.⁴⁷

⁴⁴ A.g.y.

⁴⁵ A.g.e., s. 186.

⁴⁶ A.g.e., s. 192.

⁴⁷ Bkz.: A.g.e., s. 193.

Örneğin Baker'ın yapılanmacı görüşünde ÖBS'nin kendisiyle doğrudan bir çatışma bulunmamaktadır. Baker ÖBS'nin ortaya konuş biçiminde herhangi bir sorun görmemekte ve Inwagen'ın sorduğu biçimiyle soruyu ele almakta bir sakınca görmemektedir. Ancak ÖBS'nin kendisi de farklı biçimde değerlendirilerek tartışmaya açılabilir. Örneğin Thomasson, Markosian gibi daha temel bir noktayı ele alarak doğrudan ÖBS'nin "yanlış biçimlenmiş ve cevap verilemez bir soru" olduğunu ileri sürmektedir.

Inwagen'ın yaklaşımında ÖBS'ye birlikli bir cevap arandığını ve cevabın içsel bir ilkeye dayandırılması ihtiyacı vurgulanmaktaydı.⁴⁸ Soruna ilişkin kimi noktalar önceden ele alındı, dolayısıyla ÖBS'nin geçerliliğinin sorgulanacağı diğer nokta olarak söz konusu birlik ilkesinin nerede bulunacağı değerlendirilmelidir. Baker'ın konuya cevabının türsel bağlamda olduğu görülmektedir. Thomasson ve şeyleri daha temel oluşturuculara indirgemeyen diğer düşünürler de benzer bir cevabı önemsemektedir. Ancak Thomasson'un konuya yaklaşımı daha ziyade ÖBS'nin incelenmesine dayanmaktadır. O, bu sorunun analitik bir gereksinim içerisinde olmasından kaynaklı olağan nesnelere varlığına bir zarar getiremeyeceğini ileri sürmektedir: "sorunun cevap verilebilir versiyonları da olağan nesnelere varoluşuna karşı herhangi bir şey söylememektedir."⁴⁹

'Bir şeylerin bir biçimde başka bir şey oluşturması'na ilişkin bir yaklaşım kendi içerisinde 'şeylerin' ve 'başka bir şey'in ne olduğu sorusunun cevaplanmasını gerektirir. Bu soru da 'Neler vardır?' sorusunun cevaplanmasına bağlıymış gibi görünmektedir. Inwagen her ne kadar bu belirlemeden yola çıkarak ÖBS'ye verilen cevapların aslında bir ontoloji ortaya koymadığını aksine bir ontolojiye dayandığını⁵⁰ ve ÖBS'ye verilen söz konusu cevapların her zaman uzlaşımsal (ya da yönelimsel) olduğunu ve bundan dolayı reddedilmesi gerektiğini iddia etse de Thomasson'a göre bu kabul "şey" in kavramsal kullanımındaki bir karışıklıktan kaynaklanmaktadır.⁵¹ Her durumda bir varlık kategorisinin gerekliliği Thomasson'a göre şey ya da nesnenin kapsayıcı kullanımınıdır (covering use). Kapsayıcıdır çünkü cinsel varoluş sorularını türsel ya da özel varoluş sorularına dayandırır:

⁴⁸ Inwagen içsel bir ilke yerine nedensel ilke demiştir. Temasının kendisini de nedensel bir ilişki olarak vurgulamıştır. Bkz.: Inwagen, a.g.e., s. 81.

⁴⁹ Amie L. Thomasson, *Ordinary Objects*, Oxford, Oxford University Press, 2007, s. 126-7.

⁵⁰ Bkz.: Inwagen, a.g.e., s. 66.

⁵¹ Bkz.: Thomasson, a.g.e., s. 134. Eğer ki çıplak niceleme düşüncesinde ısrar edilirse yani 'şey' ya da 'nesne'nin kategorik olarak nötral bir kullanımında ısrar edilirse "orada kaç şey vardır?" vb. sorular cevaplanamaz hale gelir çünkü cinsel (generic) (Orada bir şey var mı?) ve özel varoluş soruları (Masalar, kitaplar ya da kurgu karakterler var mıdır?) türünden sorular temelde "Orada bir şeyin varolmasına" dayanırlar ve bu bir şey "bir varlık kategorisi gerektirir." A.g.e., s. 116.

“Kategorik niceleme düşüncesinde, nicelemenin en kökensel biçimi nicelemede bulunduğumuz bazı varlık kategori ya da kategorilerini önvarsaymayı içerir; daha cinssel niceleyici iddialar ‘ne varsa o’ türü ve benim ‘şey’in ‘kapsayıcı kullanım’ olarak adlandıracağım şeyi işleterek anlaşılabilirler, geniş çerçevede özel-kategorik niceleyici iddiaları en azından geniş bir çeşitliliğini genelleştirerek (...) ve cinssel varoluş soruları (yani orada bir şeyin olup olmadığına ilişkin sorular) en iyi ya ‘şey’i türsel (sortally) ya da geniş çerçevede özel varoluş sorularının (bazı hayvanlar, yapay nesnelere, madde yığınları ... var mı?) en azından geniş bir çeşitliliğinin değerlendirilmesine dayanarak anlaşılabilir.”⁵²

SBG’ler, ‘şey’ ya da ‘nesne’nin bu kullanım tarzlarından yalnızca doğal kullanımı temele alarak ve diğerini yok sayarak ÖBS’yi meşru bir soru olarak ortaya koymaktadırlar. Oysa ki doğal kullanım söz konusu olduğunda ÖBS’nin cevaplanamaz ve tamamlanmamış bir soru olduğu ortaya çıkmaktadır çünkü ne sorduğu, neyin arandığı belli değildir. Eğer ki her kullanım tarzı doğru bir biçimde ele alınırsa ÖBS’nin kendisinin hiçbir biçimde olağan nesnelere varoluşuna ilişkin bir karşıt argüman olarak kullanılamayacağı ortaya çıkacaktır.⁵³

Thomasson’a göre bileşik (oluşmuş) nesnelere doğasına ilişkin yukarıdaki türden incelemeler kategorik olarak yönelinmesi gereken incelemelerdir⁵⁴ ve böylesi sorular yine de olağan nesnelere varlığı ile uyum içerisinde görülebilir çünkü bizzat bu nesnelere varlığı, söz konusu soruların sorulabilmesinin ve cevaplanabilmesinin temelinde yer almaktadır.

ÖBS’nin sorduğu pek çok sorunun cevaplanabilir olması için öncelikle neyin arandığı belli olmalıdır. Bu bakımdan ÖBS’nin cevaplanabilir olması ve bir doğruluk değeri taşıyan soru olabilmesi için türsel kullanımı önceden varsayması, dolayısıyla da yekpare bir cevap aramaktan vazgeçilmesi gerekmektedir. Böylelikle konunun aslında hangi şeyler bakımından hangi şeylerin bir şey oluşturduğunun ya da oluşturmadığının belirlenebilmesi için birlikli olduğu düşünülen şeylerin tespitinin dünyaya bakarak yapılması gerekliliği ile ilgili olduğu ortaya çıkmaktadır.

ÖBS bağlamında olağan nesnelere varoluşu ortaya konduğunda olağan nesnelere daha alt bileşenlerden varolmasının onların varoluşuna bir tehdit yaratmadığı görülmektedir. Olağan nesnelere varlığına dayanan bir sağduyu

⁵² A.g.e., s. 117.

⁵³ Bkz.: A.g.e., s. 136.

⁵⁴ a.g.y.

ontolojisi her durumda savunulabilir durmaktadır. Buna imkân tanıyan tek olanak da olağan nesnelerin bileşenler, oluşturucular, yapılandırıcılar vb. ile ilişki haline sokulsalar bile onlara indirgenemeyen bir varoluşlarının olması olduğu ortaya çıkmaktadır.

5. İndirgenemezcilik Açısından Alternatif Bir Cevap ve Sonuç

Inwagen'ın ÖBS'ye verdiği cevabın geçersiz saydığı cevaplar da göz önüne alınarak olağan nesnelere için bir cevap bulunup bulunamayacağı düşünülmelidir. Inwagen'ın cevabında parçaların bir araya gelmesinden yeni bir şeyin ortaya çıkmasını (e.d. bir yaşam) önemseydiği görülmektedir. Ancak bizce öncelikli olarak önemli olan Inwagen'ın verdiği cevabın, aradığı türden cevaplarla eş düzeyde olup olmadığının belirlenmesidir. Eğer Inwagen o tarz bir cevap verme denemesinde bulunsaydı bu cevap şöyle olmalıydı:

(Bazı y'ler için x'ler y oluşturur) yalnızca ve yalnızca

x'ler kimyasal ve fiziksel süreçlerle biraraya geliyor ve içermedikleri bir şey oluşturuyorsa (ya da yalnızca x'lerden biri).

Bu tarzda verilecek bir cevap ne temas ne de diğer cevap denemeleri gibi basit bağlanma türünden bir cevap değildir. Bu cevabın bazı güçlü bağlanma koşullarına ve bilimsel süreçlere ya da "içermedikleri bir şey" diyerek bir yaşama işaret ediyor oldukları söylenebilir. Aslında bu tarz cevapları da inceleyen Inwagen'ın böylesi bir cevaba olan itirazı şöyle sergilenebilir: Fiziksel yasalar, yıldızlar ve atom altı dünyada o kadar karmaşık ve birbirinden o kadar ayırıcıdır ki bunların hepsini kapsayacak tarzda bir ilişki (güçlü bağlanma koşulları vb.) bulmak için öncelikle nelerin açıklanması gerektiğine bakılmalıdır dolayısıyla da gittikçe karmaşıklaşan (araştırmalar arttıkça) ve değişen açıklamalar bize bir ilişki sunamayacaktır.⁵⁵

Inwagen bu karmaşıklığa atıf yapmakta haklıdır. Ancak temel fizik yasaları bağlamında bakıldığında bunların nerede ortaya çıkıyorlarsa benzer görünümlemlerle var oldukları kabul edilmektedir. Böylece en azından kimyasal ya da fiziksel süreçlerle bir araya gelmiş varolanlar Inwagen'ın kuramına dahil edilebilir olurlar (örneğin karbon ve hidrojen atomlarından meydana gelmiş bir metan molekülü). Ayrıca yasalar için nelerin açıklanması gerektiğine bakılacaksa zaten bazı varolanların birlikliliği ce varlığı kabul edilmek durumunda kalacaktır. Farklı fizik yasalar farklı bireylerle iş görürler. O

⁵⁵ Bkz.: Inwagen, a.g.e., s. 66-8. Seriler tarzı cevaplar dediği bu tarz cevaplarla ilişkin dört itirazını sergileyen Inwagen'ın özellikle ikinci itirazı ele alınmıştır.

zaman da olağan nesnelere indirgenemez kabul edilmek durumunda kalınır. İkinci olarak eğer yaşam oluşturmak ÖBS'ye bir cevap olarak kabul edilecekse bunun kapsamına (neyin yaşayan olarak kabul edileceğine) nasıl karar verileceği sorgulanmalıdır. Yani hangi varolanlar canlı kabul edileceklerdir? Dolayısıyla yine nesnelere ve onların geçirdiği fiziksel süreçlere bakarak karar verilmesi gereken bir durum yaşamak zorunda kalınır. Son olarak Inwagen'ın da temas cevaplarında gizlenmiş dediği nedensel öğeye bağlanmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Yaşamın ne olduğu da sorgulanan bir şey olduğunda her zaman için nedensel bir açıklama yapacağımız açıktır. Böylece tahta blokların temas ile katedrali oluşturdukları söylendiğinde tıpkı yaşamın ortaya çıkması türünden bir nedensellik içerilmiş olur. Buna göre de 'bir şeylerin bir şey oluşturmasına oluşturdukları söylenen şey ile karar veriliyorsa temas için de bu bakış açısı işletilebilir. Dolayısıyla eğer bağlanma cevapları ile de aynı düzeyde bir cevap aranacaksa şu şekilde bir cevap ortaya çıkmaktadır:

“(Bazı y'ler için x'ler y oluşturur) yalnızca ve yalnızca

x'lerin uygun birlikteliklerle (kimyasal ya da fiziksel süreçlerle) biraraya gelişi (ayrı nedensellikte) yeni bir türde şey oluşturuyorsa (ya da yalnızca x'lerden biri).”

295

Bu cevabın sınırlanmamış bir şekilde karşımıza pek çok şey çıkarabileceği düşünülebilir. Ancak sınırlanmamışlık her kuram için bir tehlike oluşturmaktadır. Inwagen'ın cevabında bile birbiriyle ilişkili görülemeyecek çeşitlilikte şey içerilmektedir (tek hücrelilerden, insana değin).⁵⁶ Burada verilen türde bir cevap ise daha fazla çeşitliliği içerecek, olağan nesnelere kabulünü ortaya çıkaracak ve yine de aslında hâlâ Inwagen'ın ılımlı dediği kapsamda kalacaktır. Yalnızca açıklamanın kapsamına alınabilecek varolanların çeşitliliği artacaktır, bu sayede tek bir ilkeyle daha fazla nesnenin kapsandığı ontolojik bir kuram elde edilebilecektir.

⁵⁶ Karş. Korman, a.g.e. Korman burada bileşimin canlılığı kayıran cevaplarında bilinçlilik için sınır durumlarının olup olmasına bağlı olduğunun değerlendirilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Biz bunu bilinçlilik değil de canlılık olarak değerlendirebiliriz.

Çağdaş Nesne Tartışmaları: İndirgenemezci Bir Alternatif
Egemen Seyfettin KUŞCU

KAYNAKÇA

- Baker Lynne Rudder, *A Metaphysics of Everyday Life*, Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- Baker Lynne Rudder, "A Metaphysics of Ordinary Things and Why We Need It", *Philosophy*, 83, 2008, pp. 5-24,
- Denkel Arda, *Nesne ve Doğası*, İstanbul: Doruk Yayımcılık, 2003.
- J. L. Austin, *Sense and Sensibilia: Reconstructed from the Manuscript Notes by C.J. Warnock*, Oxford: Oxford University Press, 1962.
- Loux Michael J., *Metaphysics: a contemporary introduction*, New York: Routledge, 2006.
- Lowe E. J., "How Are Ordinary Objects Possible?", *The Monist*, vol.88, no.4, pp. 510-533.
- Markosian Ned, "Brutal Composition", *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*, Vol. 92, No. 3, 1998, pp. 211-249.
- Merricks Trenton, *Objects and Persons*, New York: Oxford University Press, 2001.
- Thomasson Amie L., *Ordinary Objects*, Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Unger Peter, "There Are No Ordinary Things", *Synthese*, Vol. 41, No. 2 (Jun., 1979), s. 117-154.
- Van Inwagen Peter, *Material Beings*, New York: Cornell University Press, 1990.

İnternet Kaynakları:

- Korman Daniel Z., "Ordinary Objects", (Çevrimiçi) *SEP*, ed.: E. N. Zalta, <http://plato.stanford.edu/archives/win2011/entries/ordinary-objects/>, 17 Haziran 2020.